

เจาะลึกสังคมผู้สูงอายุ ส่องโอกาสใหม่โลกธุรกิจ

ดร. กิ่งกาญจน์ เกษศิริ
รังสิมา ศรีสวัสดิ์
ฝ่ายนโยบายโครงสร้างเศรษฐกิจ
ธนาคารแห่งประเทศไทย

การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุเป็นประเด็นที่หลายประเทศทั่วโลกให้ความสนใจและกำหนดเป็นหนึ่งในเป้าหมายเร่งด่วนที่ต้องดูแล เนื่องจากโครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนไปย่อมส่งผลกระทบต่อหลายด้าน โดยในส่วนของเศรษฐกิจมีโอกาสที่จะกระทบทั้งความต้องการบริโภคสินค้าและบริการ กำลังแรงงาน รวมถึงการออมและการลงทุนให้ลดลง ประเทศไทยนับเป็นอีกหนึ่งประเทศที่กำลังจะกลายเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ และอาจใช้เวลาเพียงอีก 10 ปีต่อจากนี้ในการก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มที่¹

ช่วงที่ผ่านมาผู้เขียนมีโอกาสได้ศึกษาข้อมูลรายได้และการใช้จ่ายของครัวเรือนไทย² พบว่าการบริโภคโดยรวมจะลดลงเมื่อไทยกลายเป็นสังคมสูงวัยโดยสมบูรณ์ เนื่องจากครัวเรือนที่มีผู้สูงอายุเป็นสมาชิกมีรายได้และค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อเดือนต่ำกว่าครัวเรือนที่ไม่มีผู้สูงอายุเป็นสมาชิกค่อนข้างมาก แต่หากมาดูประเภทการบริโภค พบว่าครัวเรือนผู้สูงอายุยังคงมีความต้องการสินค้าพื้นฐานในการดำรงชีวิต แต่อาจเป็นสินค้าและบริการที่แตกต่างออกไป จึงขอมาเล่าสู่กันฟังและชวนคิดเพิ่มเติมถึง “โอกาสทอง” ของภาคธุรกิจที่ซ่อนอยู่ภายใต้ความท้าทายนี้

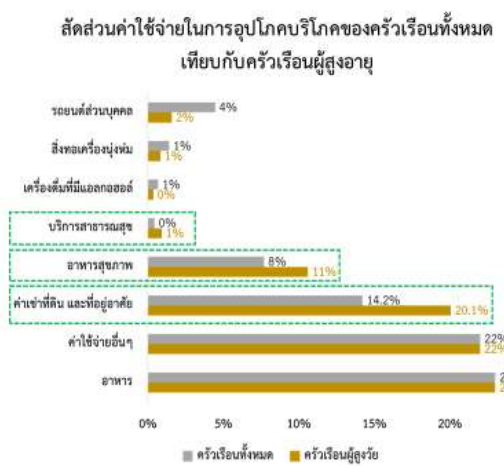
ธุรกิจที่มีโอกาสสูง คือกลุ่มสินค้าและบริการที่ครัวเรือนผู้สูงอายุมีค่าใช้จ่ายสูงกว่าครัวเรือนที่ไม่มีผู้สูงอายุค่อนข้างมาก ได้แก่ **อาหารและเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ** โดยเห็นแนวโน้มการบริโภควิตามินและอาหารเสริมเพิ่มขึ้น **การก่อสร้างและซ่อมแซมที่อยู่อาศัย** เพื่อส่งเสริมความปลอดภัยและลดการเกิดอุบัติเหตุ **บริการสาธารณสุขและธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับด้านสุขภาพ** เช่น ธุรกิจประกัน การท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ เป็นต้น

ธุรกิจที่มีโอกาสแต่ต้องปรับตัว คือ กลุ่มสินค้าที่ครัวเรือนที่มีผู้สูงอายุเป็นสมาชิกมีค่าใช้จ่ายต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของครัวเรือนทั้งหมด แต่ยังเป็นปัจจัยขึ้นพื้นฐานที่ต้องการ เช่น **ยานพาหนะส่วนบุคคล** แม้ครัวเรือนผู้สูงอายุมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในการซื้อรถยนต์ส่วนบุคคลลดลง แต่ค่าใช้จ่ายสำหรับการใช้บริการรถสาธารณะประเภทรถรับจ้างไม่ประจำทางกลับเพิ่มสูงขึ้น สะท้อนให้เห็นว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่

¹ ตามนิยามขององค์การสหประชาชาติ สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) คือ ประเทศที่มีประชากรอายุตั้งแต่ 65 ปี มากกว่าร้อยละ 14 ของประชากรทั้งหมด ขณะที่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มที่ (Super-Aged Society) คือ ประเทศที่มีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด

² รังสิมา ศรีสวัสดิ์ (2565) “โอกาสและแนวทางสนับสนุนภาคอุตสาหกรรมไทยภายใต้การเปลี่ยนผ่านไปสู่สังคมผู้สูงอายุ” Focus and Quick (FAQ) Issue 194, ธนาคารแห่งประเทศไทย

ยังคงต้องการความสะดวกสบายในการเดินทางหรืออาจมีข้อจำกัดด้านร่างกาย จึงเป็นโอกาสของธุรกิจบริการ Ride sharing และรถยนต์ที่มีระบบอัตโนมัติช่วยอำนวยความสะดวก เช่น รถที่มีที่นั่งเป็นวิลแชร์ รถขับเคลื่อนอัตโนมัติ นอกจากนี้ ผู้เขียนเห็นว่า **ธุรกิจให้บริการอำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุ** ก็มีศักยภาพ แม้จะไม่ได้ถูกกล่าวถึงในงานศึกษา อาทิ บริการพาไปพบแพทย์หรือไปเที่ยว บริการดูแลผู้สูงวัย เป็นต้น ซึ่งปัจจุบันเริ่มเห็นบางค่ายรถยนต์จับมือกับโรงพยาบาลทำธุรกิจบริการรับส่งผู้ป่วยเพื่อต่อยอดธุรกิจเดิม การให้บริการเหล่านี้นอกจากเป็นโอกาสต่อยอดของภาคธุรกิจแล้ว ก็เพิ่มทางเลือกในการทำงานให้แก่กลุ่มแรงงานอิสระที่พร้อมจะ reskill ให้เหมาะกับความต้องการในตลาดแรงงานด้วยเช่นกัน

กลุ่มสินค้าและบริการที่มีโอกาสและมีความเสี่ยงภายใต้สังคมผู้สูงวัย

กลุ่มที่มีโอกาสสูง	กลุ่มที่มีโอกาสแต่ยังต้องปรับตัว	กลุ่มที่มีความเสี่ยง
1. อาหารและเครื่องดื่ม: อาหารและเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ, บรรจุกินที่สะดวก, บริการ Ride Sharing 2. สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย: ใช้เทคโนโลยีก่อสร้างที่ลดการพึ่งกระจายของฝุ่น, อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อความสะดวกและความปลอดภัย, อุปกรณ์ที่ใช้งานง่าย เช่น ประตูลิฟต์, ก๊อกน้ำก้านโยก 3. บริการทางการแพทย์และสาธารณสุข: การท่องเที่ยวเชิงการแพทย์	1. ยานพาหนะส่วนบุคคล: เทคโนโลยีเพิ่มความปลอดภัยในการขับขี่, บริการ Ride Sharing 2. สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม: ผลิตภัณฑ์จากเส้นใยธรรมชาติ, สิ่งทอทางการแพทย์	1. เครื่องสำอาง น้ำหอม เครื่องประดับ เครื่องแต่งกาย เช่น เข็มขัด รองเท้า นาฬิกา, ช้อมือ แวนกันแดด กระเป๋าถือ เป็นต้น 2. การศึกษา

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ คำนวณโดยธนาคารแห่งประเทศไทย, 2565

หากจะขวนคิดต่อยอด ผู้เขียนเห็นว่าธุรกิจที่ถูกระบุว่ามีความเสี่ยงในงานวิจัยนี้ก็ยังมีโอกาสซ่อนอยู่ หากมีการปรับลักษณะของสินค้าและบริการให้เหมาะสม เช่น ธุรกิจการศึกษา เนื่องจากการเปลี่ยนไปสู่สังคมผู้สูงวัยส่งผลให้เกิดการขาดแคลนแรงงานด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะแรงงานที่มีทักษะ ผู้สูงอายุที่ยัง active แต่มีเงินเก็บไม่มากนักจะยังมีความต้องการทำงานเพื่อให้มีรายได้ ซึ่งผู้สูงวัยกลุ่มนี้จะต้องการการศึกษาที่แตกต่างไปจากรูปแบบเดิมเพื่อ upskill หรือ reskill ให้กับตนเองเพื่อให้ยังเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน

ผู้บริโภคที่จะเข้าถึงสินค้าและบริการที่กล่าวมาอาจมีเพียงผู้สูงวัยที่มีรายได้ปานกลางถึงสูงเท่านั้น ซึ่งครัวเรือนกลุ่มนี้อาจเป็นสัดส่วนไม่มากในสังคมไทย เพราะปัจจุบันสินค้าและบริการสำหรับผู้สูงวัยยังมีอุปทานน้อยและราคาสูง จึงยังต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐ ทั้งด้านการลงทุนและ

การวิจัยเพื่อพัฒนาสินค้าใหม่ ๆ ที่หลากหลายและมีคุณภาพ รวมถึงผ่อนคลายกฎระเบียบเพื่อเอื้อให้ธุรกิจมีโอกาสและความคล่องตัวในการนำเสนอผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ ๆ โดยอุปทานที่เพิ่มขึ้นในอนาคตจะช่วยให้ราคาสินค้าและบริการสำหรับผู้สูงวัยลดลงจนครัวเรือนผู้สูงวัยทุกประเภทสามารถเข้าถึงได้ อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มโอกาสให้สินค้าไทยไปแข่งขันในตลาดต่างประเทศ อาทิ สหรัฐฯ ที่เป็นคู่ค้าสำคัญและจะกลายเป็นสังคมผู้สูงวัยโดยสมบูรณ์ ซึ่งภาคธุรกิจของไทยที่พร้อมคว้าโอกาสและปรับตัว ก็จะสามารถเติบโตไปพร้อมกับเทรนด์ใหม่ของโลกนี้ด้วยกัน

บทความนี้เป็นข้อคิดเห็นส่วนบุคคลซึ่งไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับข้อคิดเห็นของธนาคารแห่งประเทศไทย